

BILD I SKOLAN

ANPASSAD FÖR ELEVER MED NPF

METOD • ÖVNINGAR • LEKTIONSFÖRSLAG

Innehållsförteckning

Förord	9	Blyerts- och penselövningar	74
Inledning	11	Komposition	76
		Bildbegrepp	78
		Berätta om bilder	80
Del 1: MIN PEDAGOGISKA INGÅNG			
Undvik begränsningar	15	Locka fantasin	83
Farbror Anders	17	Måla till musik	84
Att få kladda sig fram	18	Mitt magiska träd	86
"Jag kan inte"	20	Kryptozoologi	88
Varför ska vi ha bild?	22	Lagerteknik	89
Alla åldrar kan skapa	27	Förenkling	90
Del 2: ARBETE MED ELEVER MED		När delar blir en helhet	93
NEUROPSYKIATRISKA DIAGNOSER		Assemblage	94
Mitt första möte med SKOLAN	33	En bit bildar helhet	95
Konstpedagoger jag inspirerats av	33	Mandala	98
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	35	Indiskt diagram	99
Format på undervisning	36	Ge siffrorna färg	100
Hitta skaparglädje	39		
Att låta eleverna bestämma	41	Övningar för att stärka sin självbild	103
Att samtala om sitt skapande	43	Självporträtt	104
Stöd i att tänka fritt	44	Några sätt att göra självporträtt	107
Bemöta prestationskrav	45	Siluetter	113
Att anpassa efter dagsformen	47	Jag är	114
Från streckgubbe till klädd människa	48	Jag är ett... ..	115
Uppmuntra de små stegen	49	Att teckna känslor	116
Att vara vaksam på sitt eget beteende	51		
Tid, tålamod, flexibilitet och lyhördhet	52	Övningar att samarbeta kring	119
En elevs berättelse	54	Orm	120
Bild som terapiform	56	Djur	120
Processen är målet	57	Människa	121
Sammanfattning	60	Min blir vår	122
		Balansera färg	123
Del 3: ÖVNINGAR			
Om övningarna	64	Snävare ramar	125
		Stilleben	126
Basövningar	65	Parafraser	129
Färglära	66		
Att blanda färg	70		
Temalektioner på grundfärgerna	72		

Text och bild	133	Del 7: MATERIAL	
Symboler	134	Bildbank <i>Konstverk</i>	203
Samtala om konstverk	136	Bildbank <i>Detaljer</i>	203
Med kritisk blick	137	Bildbank <i>Samtala kring teman</i>	204
Skriv om konstverk	138	Varför ska vi ha bild?	205
Illustrera	138	Analysera bilders syfte	206
Sätt samman ord och bild	139	Analysera bilder	207
Propaganda	140	Skriftlig bildanalys	208
Omskapa ord och texter	142	Undersök med hjälp av motsatser	209
Gör en bok	143	Frågespel	210
Digitala verktyg	145	Memory med konstbilder	214
Målerifilm	146	Skapa egna konstböcker	215
Animerad film/stop motion	147		
		Avslutningsvis	219
Del 4: LITEN KONSTHISTORIA		Bildförteckning	220
Kortfattad tillbakablick	152	Litteratur	220
Modernismens alla ismer	159	Läs mer	220
Konsthistorien är spännande, men... ..	165	Förteckning parafraser	221
Del 5: MED KONSTNÄRER SOM INSPIRATION			
Konsthistoria på lika villkor	172		
Konstnär och kvinna	174		
Konstnärer i tidsordning	178		
Dokumentärbilder	190		
Del 6: MOTSTÅND			
Att ha tillit	193		
Locka fram inspirationen	194		
Tillåt initiativ	196		
Brist på drivkraft	196		
Jag har ingen aning... ..	197		
Övningar för elever med prestationskrav	198		
Utgå från ett intresse	199		
När tålamodet tryter	200		

Att få kladda sig fram

Det finns inget fel eller rätt i det som skapas. Eleverna väljer själva vägen att gå, färger och former för att finna någonting de själva söker. Verkligheten kan vi se här runtomkring oss, vi kan fota den, men det som finns inuti oss själva är fördolt om vi inte visar det.

“Hur tycker du det ser ut? Hur tycker du det ska vara?”

Himlen är grön, gräset rött, havet gult. Det är när vi själva skapar vi har möjlighet att forma vår egen värld. Det är oerhört viktigt att barn får rum att göra detta själva. Min tro är att vi genom skapandet kan bli hela, använda oss av alla våra krafter. Men för att komma i kontakt med denna inre kreativitet krävs en kravlös och lustfylld miljö. Det måste även få ta tid och inte bli prestationstyngt. Låt barnen vara, låt dem kleta, kladda, kludda. Så småningom kommer någonting ur det. Allt behöver inte bli någonting. Det går att göra för görandets skull. Det behövs ofta göras för görandets skull. Allt som skapas passar inte att hänga på väggen, men det är av betydelse att det har gjorts.

På förskolan ska barnen få kladda. De ska få känna och smaka materialen med hela kroppen. Då vågar de ta ut svängarna mer när de börjar skolan. Vad gäller de små barnen ska pedagogen vara den som tillhandahåller material, verktyg och möjligheter. Pedagogen ska vara inspiratören, den som svarar och vägleder men aldrig någonsin säger hur det ska se ut eller vara! Vissa barn behöver längre tid än andra att hitta fram till hur de vill göra så det måste alltid finnas tålamod. Det kommer.

Att ge barn i förskolan färdiga målarböcker eller kopior från sådana anser jag är förkastligt. Böckerna kan ge barnen möjlighet att öva finmotorik men kan också tidigt ge barn prestationskrav. De tycker inte att deras egna bilder är lika "fina".

Jag har varit med om att pedagoger redan i förskolan ger bilduppgifter som ska ha ett givet resultat. Ibland är dessa så svåra att pedagogerna själva går in och gör istället för barnen. Det är inte skapande verksamhet. En sådan aktivitet hämmar snarare än utvecklar barnet då det upplever att deras görande inte duger. Fjorton likadana kycklingar för inte människors kreativitet framåt. Att ge stöd för att våga prova nytt, att hitta nya vägar, det är pedagogernas uppgift.

Processen är det viktiga i skapandet. Där finns det ingen anledning för vuxna att komma in som smakpoliser eller med åsikter om hur något "faktiskt" förhåller sig eller ser ut. Vår uppgift som pedagoger är att stödja, hålla upp, uppmuntra, uppmärksamma och gärna fråga:

"Vad är det?"

På det viset märker barnet att vi ser det som hen skapar och att det är viktigt.

Viljan att uttrycka sig genom måleri och skapande är en urkraft som finns hos barn i hela världen. Vi måste vara rädda om den kraften. Den är skör och kan lätt knäckas, för att aldrig komma åter.

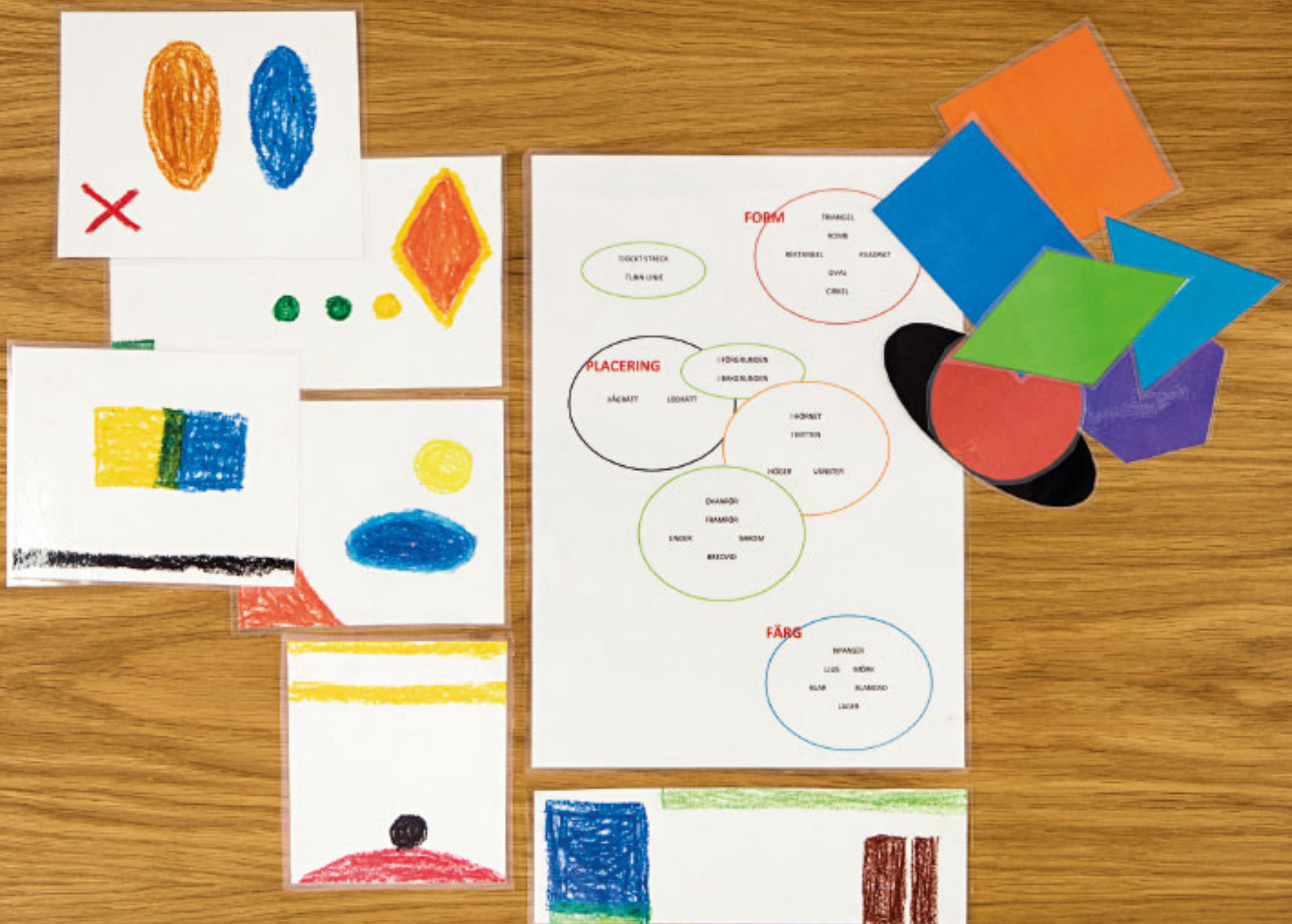
Berätta om bilder

Att berätta om bilder kräver kunskap om begrepp vilket kan tränas genom denna övning. Övningen ger eleverna både begreppen och deras betydelse. Detta är också en övning i uppmärksamhet och att kunna ta emot instruktioner.

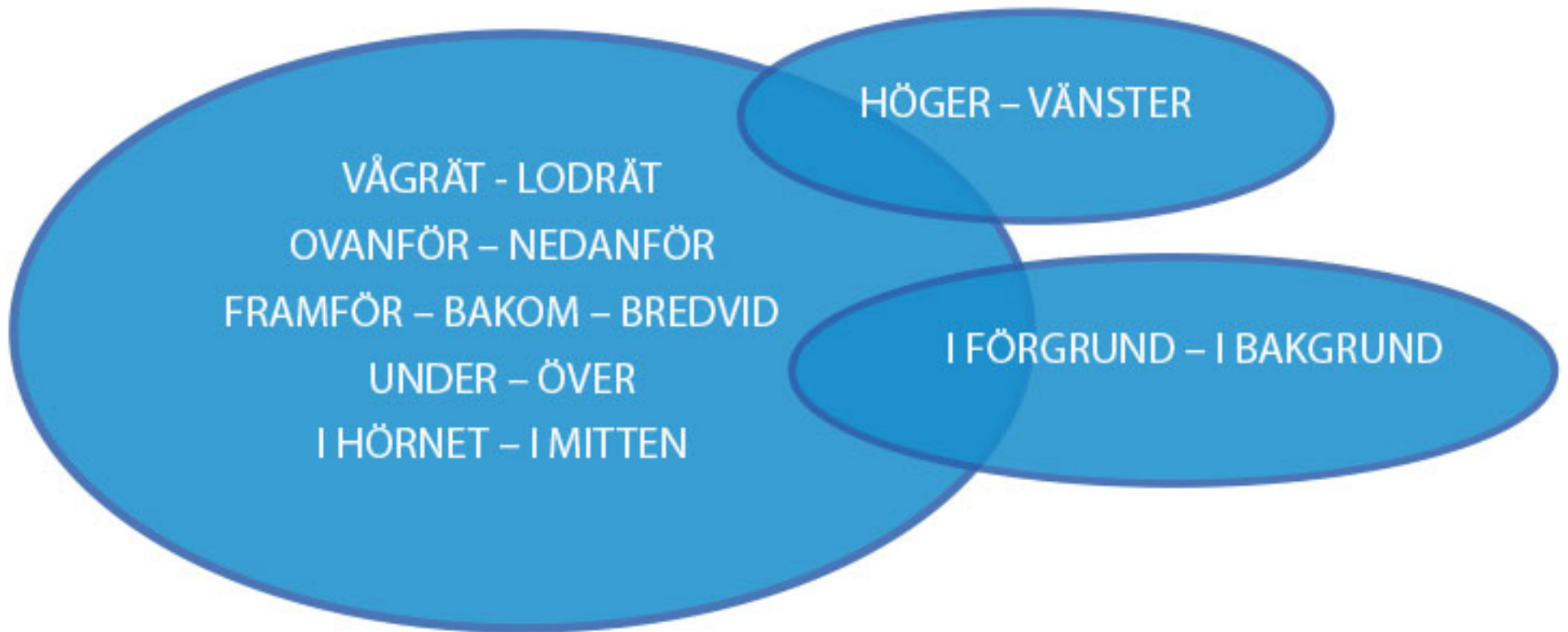
Låt två elever sitta bredvid varandra med en skiva emellan sig, så att de inte ser varandra. För en svårare variant kan de sitta mot varandra.

Ge en av eleverna papper och pastellkritor, och den andra eleven inplastade bilder bestående av enkla färger och former (som du förberett). Gör gärna några i olika format.

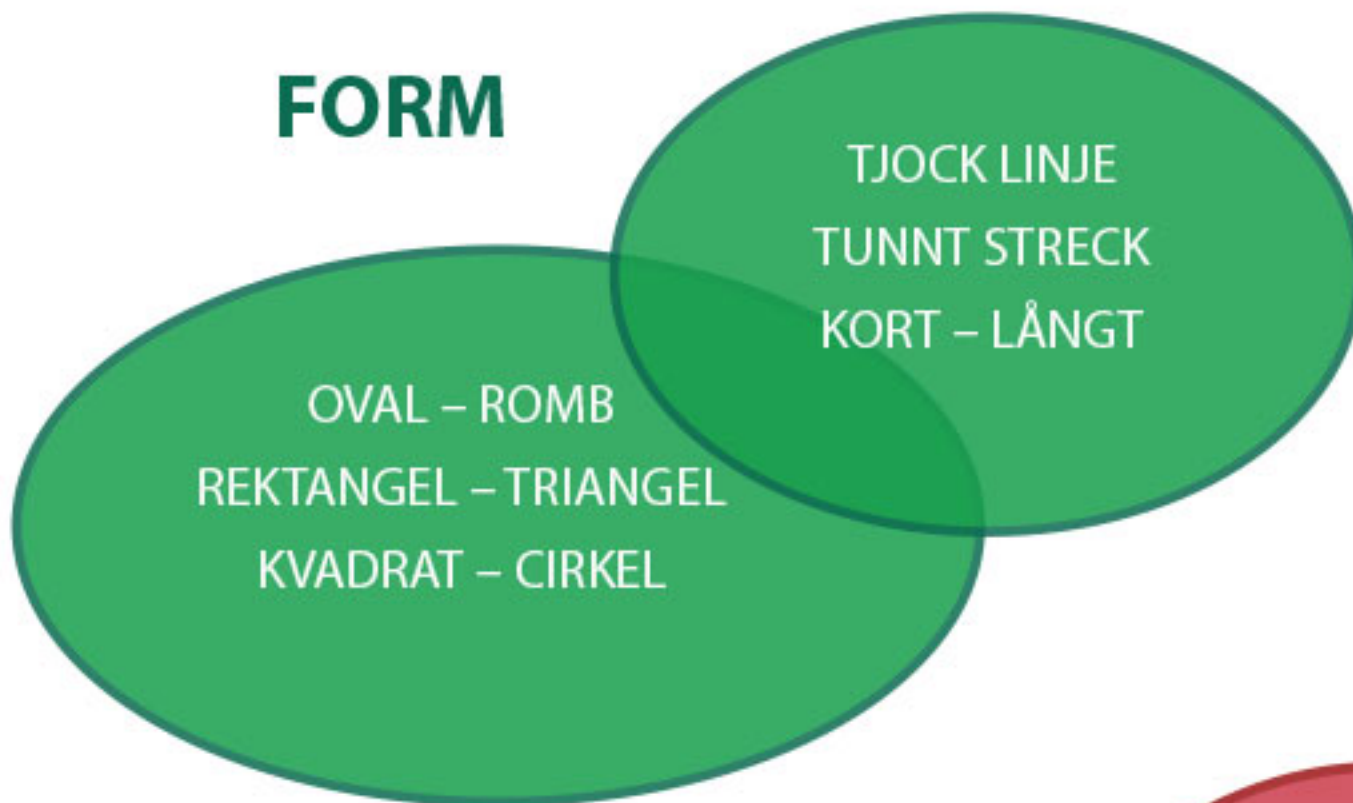
Eleven med bilderna ska nu berätta hur de, en i taget, ser ut och den andra eleven målar det som berättas. Gå igenom begreppen på nästa sida innan ni påbörjar övningen och låt den elev som berättar ha dessa ord som stöd.

PLACERING

FORM

FÄRG

Målerifilm

Ett sätt att vidga perspektivet på måleri och göra själva akten till ett verk är att filma hur bilden växer fram. Ett kul sätt att göra det är att måla på en glasskiva som samtidigt filmas underifrån. Det blir en intressant effekt att se verket växa fram på skärmen.

Till den här uppgiften krävs något att filma med, gärna en surfplatta. Eventuellt går det bra med en kamera eller smartphone istället.

Lägg surfplatta (eller det ni filmar med) på ett bord med kameran uppåtvänd. Rigga upp en glasskiva strax ovanför bordsytan. Starta inspelningen av en film och måla sedan på glaset medan det spelas in. Viktigt i denna övning är att tänka bakvänt. Det som ligger längst bak när eleven målar är det som kommer främst i filmen.

Animerad film/stop motion

Ett sätt att få nästan alla elever entusiastiska är att göra animerade filmer på surfplatta. Det går dessutom enkelt att anpassa nivån för att alla ska kunna göra en egen film. Stop motion är metoden att ge liv till, i stort sett vad som helst, genom att ta massa foton av föremålet där det flyttas en liten bit i taget för varje klick. När bilderna sedan spelas upp efter varandra i snabb följd så får minsta sak liv. Pennor dansar fram, stenar jagar varandra o.s.v. Det finns flera enkla stop motion-appar att använda sig av!

På SKOLAN producerades en hel del filmer. Alla kunde skapa utifrån sina förutsättningar från den enklaste metoden där bakgrunden bestod av ett färgat papper och ett föremål rörde sig över filmrutan och så något, till de mera avancerade filmerna där bakgrunder målades eller byggdes och filmen innehöll flera scener. Där karaktärerna gjordes av lera som kunde förvandlas och ha dialoger.

Alla filmer, enkla som avancerade, hade ljudeffekter och musik. Detta är lätt att lägga till i programmen. Elever med kort tålamod kunde lyckas med att göra en film på en lektion och de som var mer dedikerade kunde spendera flera lektioner på att få till en. Varje elev kunde finna sin egen lämpliga nivå att lägga sig på och alla tyckte det var roligt.

När ett gäng filmer var klara hade vi filmvisning för alla på SKOLAN. Det var ett uppskattat inslag att samlas kring. Jag har sedan gjort detta på andra skolor och i andra sammanhang och alltid fått positiv respons.

För inspiration till animation finns ju såklart Disney som gjorde den första animerade färgfilmen med handtecknade bilder, *Snövit*, som kom redan 1937. Den populära filmen *Fåret Shaun*, skapad av Aardman animations, är helt handgjord med stop motion-metoden. Det finns flera klipp på Youtube om hur den har skapats som gärna kan visas för eleverna.

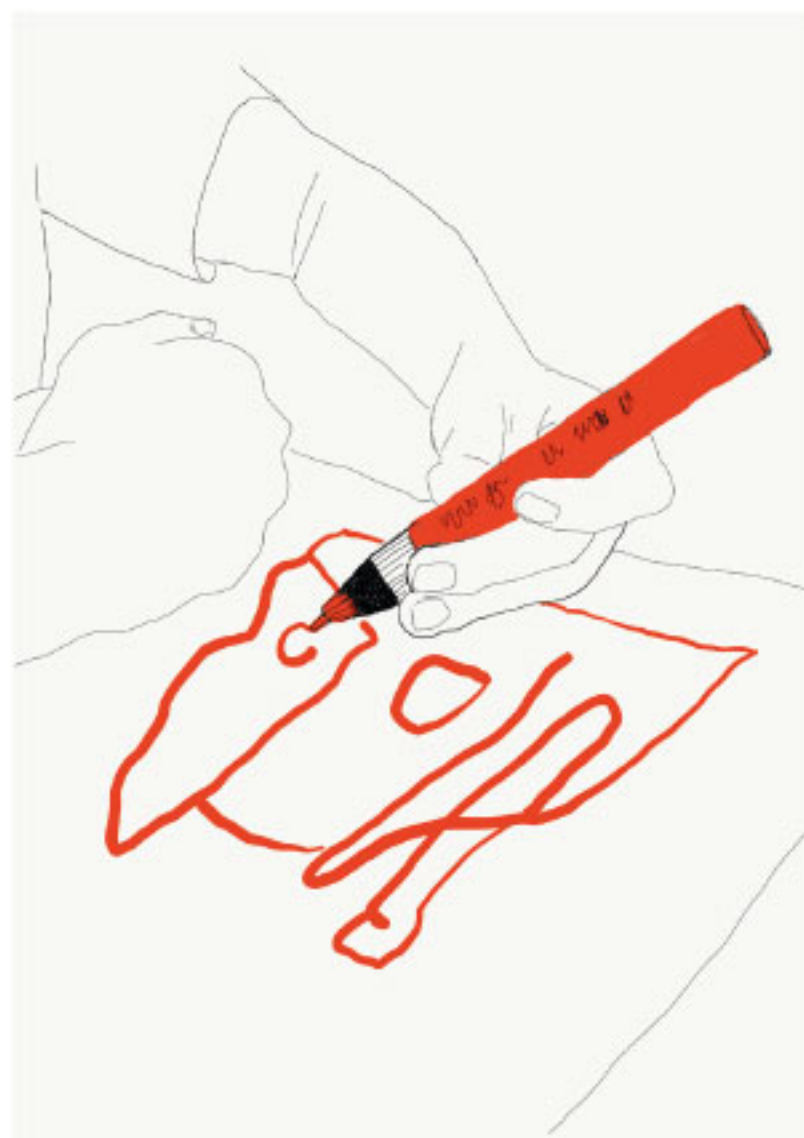
Övningar för elever med prestationskrav

En del elever har så stora prestationskrav att de inte ens vill prova att rita för att det inte blir perfekt direkt. Då kan dessa övning vara bra att ta till.

Rita utan att tänka

Ge eleven en skrivbok och en smal tuschpenna och ge hen i uppgift att rita det du säger, direkt utan att tänka. Att retuschera, sudda ut eller ändra något är inte tillåtet. Så fort eleven är klar med en bild ska hen byta blad.

Säg exempelvis: boll, sol, tåg, pensel, katt, träd, penna, tandborste, sko, hus, blomma, bok, flaska, såg, ögon, hand, fjäril, korv med bröd, stol, glasögon, fönster, bil, råttan... Enkla, konkreta substantiv eleven med största sannolikhet har någon form av relation till vare sig det är från verkligheten, från en bilderbok eller ett dataspel.

Måla med "fel" hand

Ge eleven en dagstidning, en stor pensel och vattenfärg. Be sedan eleven att måla med den hand hen vanligtvis inte målar med (höger för en vänsterhänt elev och vice versa). Ge instruktionen att måla olika rörelser. Stora, små, cirkulära, taggiga osv. För varje snabb, klar rörelse vänder eleven blad och fortsätter måla på nästa sida.

Det inre ögat

Vik ett papper på mitten. Vecka upp det och lägg tjockt med färg på den ena sidan och vik sedan ihop igen så det "stämplar av sig". Öppna och se på bilden. Vad blev det? Kan ni tillsammans hitta något motiv? Måla vidare på det.